

1387

Us (moriu)

(ALDC, IX, 2049. *Us moriu* [PI 5])

(Les llacunes al mapa s'expliquen per l'ús no pronominal que té sovint el verb *morir*. Per a l'origen de *vos*, veg. PALDC, VIII, 1171. *Vosaltres*.)

El pronom àton proclític de segona persona del plural era *vos* en cat. med., coincidint amb l'enclític, avui mantingut en ross., part del val., alg. (apareix amb altres verbs pronominals, pron. [vus]) i bal. (var. rotatitzada *vor* 80, per fonosintaxi). En cat. central i alguns parlars nord-occidentals i nord-valencians s'ha generat la var. *us* a partir probablement de la posició intervocàlica per fonosintaxi, ajudant-hi el contacte de la labial amb la vocal velar, -vu- [bu] (*jo* [bus] *dic, sé que* [bus] *cansareu*), que, d'altra banda, presenta casos de grau zero en la mateixa posició dintre del mot (PAVÖRE > *paor* > *por*, SABŪCU > *saüc*); de tota manera, l'ús proclític (*us*) contrasta amb l'enclític, que manté la forma originària (*fer-vos*). La pèrdua de v- inicial només té algun exemple en val.: *esprà* < *vesprada*; les obres de lingüística històrica s'obliden de *us* < *vos* (DECat, Moll, Badia, Batlle

et al.). La fonosintaxi altra vegada té a veure amb la var. *eus*, dispersa aquí i allà, formada a partir de contextos com “crec *que us* interessarà” (cf. *heu* ‘ho’, *hei* ‘hi’), ajudada pel paral·lelisme amb el pronom feble de segona persona del singular *et*. Una extensió de les formes del de tercera persona del singular explicaria les var. “*es moriu*”, “*se moriu*”, especialment vives en val.

Des d'un punt de vista geolingüísticohistòric, la forma originària, *vos*, es manté en gran part del val., en ross., bal. i alg., mentre que la resta, especialment el cat. central, s'ha inclinat per *us*, *se* (*es*) o *eus*.

Són formes normatives *us* i *vos* (aquesta només darrere del verb quan aquest termina en consonant o u: *banyeu-vos*), des del DOrt, 1917; després Fabra (1918: 43) precisa que davant del verb són possibles les formes *vos* i *us*, advertint, però, que la forma reforçada *us* és preferible a la plena, *vos*, arcaica i dialectal, aspecte que no és subratllat a la GIEC (pàg. 197-200).

